

סוגיות בדף היומי

חולין קלז: "התם בארץ הכא בחוצה לארץ"

הרי לפנינו מפורש בגמ', שפאה נוהגת בחו"ל, וכמו שכתב הרמב"ם (מתנות עניים א, יד): 'וכבר נתפרש בגמ' שהפאה נוהגת בחוץ לארץ מדבריהם. (ובכסף-משנה הראה מקורו חולין קלח. "כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול ועליה ציצן נתון...")

אין כאן יתור בגדים, וגם לא חציצה, (כאשר העירו המפרשים) – כי מצוותו של הציץ, להיותו על 'פתיל תכלת', והפתיל היה עושהו כעין אריגה. והרי הכל טפל לציץ ואין כאן פירוש רש"י, שהתחיל לקצור את התבואה, ומפריש פאה מן הזרעים על האילן. ואף על פי ששינינו (פאה ב) הזורע את שדהו שני מינים, מפרש שתי פאות – כאן שונה, שעיקר השדה היא

חולין קלח. "והוא שהתחיל בעל השדה לקצור"

של זרעים, אלא שעלו בה כמה קלחי אילנות, הלכך מפריש רק מן הזרעים שהם עיקר, ופוסט את האילנות. (עפ"י תורא"ש) (יוסף דעת)

"וזה יהיה משפט הכהנים"

כתב הרמב"ן: זו מצוה מחודשת שלא נזכרה עד הנה, בעבור כי במדבר כל אכילתם שלמים, ואין 'מתנות' נוהגות במוקדשין, ועתה כשבאים להיכנס לארץ ושם התיר להם חולין – מצווה אותם במתנות אלו.

חולין קלז: "משפט הכהנים מאת העם"

בוא וראה, מה רב טוב צפון בחלק הכהנים שהם נותנים לעם, חיי עולם הם נותנים לו ותורה אור, אמת ונצח, ומה הוא חלק הכהנים שהם זוכים מאת העם? – אך חיי שעה בלבד ומעט מזעיר. כך נאה וכך יאה לכל מי שה' הוא נחלתו, שידי פתוחות תמיד להשפיע ברכה מרובה עד בלי די, ולעצמו אינו צריך אלא מעט.

חולין קלט: "ת"ר כי יקרא קן צפור לפניך"

ובתשובות החכם צבי בס' פ"ג פשיטה לו לחכם צבי שהוא לא מחויב לקחת את האם, והוא יכול לשלח את שניהם גם את האם וגם את הבנים, ומה שנאמר ואת הבנים תקח לך, אינו אלא רשות, שאם שילחת את האם אתה יכול לקחת את הבנים לעצמך. ובתשובות חת"ס (א"ח סי' ק') האריך לדון בדברים אלו של החוות יאיר ושל החכם צבי, והמקנה בקידושין בדף מא. פשיטא ליה שהוא לא מחויב לשלח אם הוא לא רוצה לא באם ולא בבנים, ולא כפי החוות יאיר שסובר בפשיטות: שהוא חייב במצות שילוח הקן אפי' שאינו מעוניין לקחת את הבנים משום הטעם "יכול יחזר בהרים", וכן משום טעם הזהור לעורר רחמי שמים. [הרה"ג ר' מיכל זילבר שליט"א]

והחזו"א (קע"ה): כתב להוכיח מכמה מקומות שאין חיוב שילוח אלא אם רוצה ליטול את הבנים. וכתב הנצי"ב בחידושי שכן המנהג פשוט, שאין מצות שילוח הקן אלא אם רוצה ליקח הבנים. (וע"ע: דבר אברהם ח"ב ח, ט. וראה אריכות רבה בכל העניין ובמסתעף, בחידושי הגר"ר בענגיס ח"ב מח. וע"ע במובא להלן בע"ב, ק"מ: קמ"ב).

הנה שאלה ששאלתי להגר"ח קנייבסקי זצ"ל ותשובתו בצידיה: מסתפקנא, לדעת הסוברים שאין מצות שילוח הקן אלא כשרוצה ליטול את הבנים (וכפי שנקט מן החזו"א זצ"ל בספרו) - מה הדין בשמוצא קן ואינו חפץ בבנים, האם יש לו לחוש משום צער בעלי חיים בשילוח האם (ומבואר בראשונים שהיפרדותה מעל בניה צער הוא לה). ואמנם נראה לכאורה שהבא לחוש לדעת החוות יאיר לשלח אפי' כשאינו רוצה בבנים, אין לו לחוש לצער בעלי חיים משום הדעה החולקת - שהרי צורך זה לצאת ידי ספיקו, לא גרע משאר צורך לאדם, כגון שרוצה את האפרוחים, ומותר לו בשביל כך לצער בע"ח.

אך מ"מ נראה שלפי הצד הנ"ל שיש בדבר משום צער בעלי חיים לפי הדעה החולקת, לכאורה אין מקום מצד הסברא לומר שבעידנא דריתחא מענישין משום שנמנע מן המצוה (כסברת המשנת חכמים, המובא בפת"ח ר"ס רצ"ב) - שהרי סיבת הימנעותו כדי שלא לצערה. יורנו נא המורה לצדקה אם נכונה הנחה זו. תשובה: "יש עניין לקחת את הבנים ולקיים המצוה ובזה אפשר דבעידן דריתחא ענשינן". [יוסף דעת]

הדרן עלך מסכת חולין

"אם בחוקותי תלכו ומצוותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם וגו'". אך כל זמן שאין מתעוררים לחדש את הקשר עם התורה, לא יועילו כל הדרכים והאמצעים להשגת שלום ושלחה הצלחה ושגשוג.

ייתן ה' ויקוים בכולם במהרה "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם".

החת"ס סופר בתשובותיו בא"ח סימן ק' האריך בעניין שילוח הקן ובסיום התשובה מביא את מה שהחיות יאיר הביא את דברי הזהור הקדוש שפירש בטעם של מצות שילוח הקן, כדי לעורר קינה ויללה בשמים, כשם שהאם כשמשלחים אותה מעל הביצים והאפרוחים, היא מיללת, כך מעוררים יללה של אמא עילאה על בניה, על ב"י שנמצאים בגלות. ונשאלת השאלה: הרי טעם זה שייך רק בזמן שאין בית המקדש קיים, וב"י נמצאים בגלות שייך לעורר יללה בשמים, משא"כ בזמן הבית, בזמן דוד ושלמה שהיתה קיימת שלימות במלכות שמים ובפרט לעתיד לבוא ב"ב, איזה טעם שייך במצות שילוח הקן, אם זה בכדי לעורר יללה של אם על בניה, הרי אז אם הבנים שמחה כלשון החת"ס.

והנה בתקוני זוהר שואל שאלה זו רבי אלעזר ב"ר שמעון התנא הקדוש את אביו רשב"י: "אבא נחא בזמן שאין ביהמ"ק קיים שייך הטעם לעורר יללה בשמים אבל בזמן שבהמ"ק קיים איך נוהג אז מצות שילוח הקן, אמר לו רשב"י שגם כשבהמ"ק קיים היה צריך לעורר יללה בשמים על הנך נשמתין ערטילאין.

החיות יאיר בתשובותיו בס' ס"ז נשאל, אדם המוצא קן ציפור שהאם רובצת על האפרוחים או על הביצים, האם הוא חייב לשלח את האם או שהוא רשאי ללכת לדרכו, האם המצוה של "שלח תשלח את האם" נאמרה רק אם הוא רוצה לקחת את הבנים, אז אומרת התורה שלא תיקח את הבנים אא"כ תשלח קודם את האם, אבל אם הוא לא רוצה בכלל לא את הבנים ולא את האם, הוא רשאי ללכת לדרכו, ולא לקיים מצות שילוח הקן, או מכיוון שנזדמנו לו, אז הוא מתחייב בשלוח הקן אפי' אם הוא לא מעוניין לקחת את הבנים. רוצה החוות יאיר לפשוט שאלה זו ממה שדורשת הגמ' שאינו צריך לחזר בהרים וגבעות כדי שימצא קן, משמע שדווקא לחזר בהרים אינו צריך אבל כשהוא מוצא קן בדרכו, חייב לשלח אפי' אם אינו רוצה לקחת את הבנים, כך מבאר החוות יאיר בתשובותיו, ויש בזה אריכות בעצם השאלה שהוא דן בה בעוד ראיות, אבל מגמ' זו הוכיח החוות יאיר וזו דעתו שהוא חייב במצוה אפי' שאינו רוצה את האפרוחים, ובסיום דבריו הוא מביא את הטעם של הזהור, שכיון שטעם המצוה היא לעורר יללה של אמא עילאה על בניה שהם בגלות אז בודאי שראוי לקיים את המצוה אם היא מזדמנת לפניו.

לצערנו, רבים סבורים כיום שבעיות ביטחוניות, כלכליות חברתיות ניתן לפתור בכל מיני דרכים, הם אינם מעלים על דעתם כלל למצוא מזור לבעיותיהם בדרך של "אם בחוקתי תלכו". אלה הדברים אשר חייבים להיאמר לכל אלה אשר עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים. התורה מבטיחה לנו שפע של ברכה והצלחה אם נשכיל להתמיד בלימוד התורה.